СВОБОДА

Ілюстрована політична, просьвітна і господарська часопись. Виходить що тижня в суботу.

Редаґує: Д-р СТЕПАН БАРАН.

ПЕРЕДПЛАТА: В Австриї й Угорщинї: річно 6 кор., піврічно 3 кор., чвертьрічно 1.50 кор. Поодиноке число коштує у Львові 10 сот., на провінциї 12 сот. За границею „Свобода“ коштує на цілий рік: В Нїмеччинї 6 марок; в Росиї 3 рублї; в Америцї 2 доляри.

Адреса Редакциї і Адміністрациї: „СВОБОДА“, Львів, Ринок ч. 10., II. поверх.

Ч. 5. ЛЬВІВ, субота, дня 29 січня 1916. Рік XX.

Схаменїть ся, будьте люди!

Не гаразд дїєть ся тепер по наших селах. Війна, котра стільки нещастя принесла людям, котра взяла незміриме число жертв в людях і в майнї, не всїх ще наших людий навчила розуму і холодної розваги, так конечних в часї війни. Людьми опанувала якась дурійка, охота забути за все і своє горе і тугу залити в чарцї парухи.

Сей справдї невідрадний душевний настрій наших селян і селянок старають ся на кождім кроцї використати несовісні жидівські торговцї і коршмарі і давай нашим людям впихати за нечувано дорогі гроші ріжне дрантє і розпоювати людий парухою, забираючи в сей спосіб нераз послїдний гріш. Використовують ту обставину, що на селї нема майже хлопів, бо все що трохи здоровійше пішло на війну, а остали тільки жінки селянки, котрі дуже часто побрали значнійші суми як воєнні причинки за покликаних до війска, нехристи підходять до селянок і в ріжний спосіб виманюють від них гроші. Сільська жінка, не маючи над собою твердої руки чоловіка, не має нїякого стриму і давай собі ґуляти.

Доносять нам з ріжних сторін краю, що сїльські баби тай деякі дївчата зачинають наслїдувати міських уличниць, купують за грубі гроші ріжні пудри і масти і вимальовують собі ними лице, в надії, що тодї скорше комусь подобають ся. Аж гидь бере дивити ся і хоче ся сплюнути, коли нераз бачить ся таку висмаровану і вимальовану сільську бабу чи дївку! Всякі вговорюваня добрих людий, що мальованє лиця не підносить зовсїм краси, найчастїйше не помагає, поміг би хиба бук, але на жаль нема хлопа, щоби таку розпустну жінку вимастив буком!

Другою язвою, ще більшою і загальнїйшою є пянство. Жиди підсувають бабам і хлопам, що ще остали на селї, смердячу сивуху з вапном або просту горівку, зафарбовану на рум чи арак або на коняк, за котрий беруть по 10 і 20 К. за фляшку, хоч то не варто і одної корони. Тисячі і тисячі корон іде кождого місяця в кождій громадї в руки Жидів, пейсачі скоро і легко богатїють а наш сїльський народ що раз більше топить ся в нуждї.

Проти одного і другого лиха треба нам всїм рішучо виступити. Передовсїм священики на своїх проповідях що недїлї і при кождій нагодї в розмові з селянами мають заохочувати до тверезости (до сего взивають їх навіть консисториї) і втягати до брацтв тверезости, а в случаю опору використати своє становище в церкві і налогових пяниць усувати з церковного брацтва, не давати свічки в церкві, не принимати за кума чи куму при хрестинах і так дальше. Се подїлає головно на жіноцтво, котре до часу війни не пило богато. Аґітацію за тверезостію повинні вести і учителї та взагалї всї свідомійші люди по селах і місточках, бо на усуненє сего страшного лиха треба спільної працї всїх добре мислячих людий.

Та вже найбільше можуть причинити ся до усуненя пянства і марнотравства наші уряди громадські. Користаючи зі свого права, повинен кождий начальник громади обмежити у своїй громадї продаж горячих напоїв. Передовсїм повинен безуслівно заказати продажи горячих напоїв у всї свята і недїлї і на той час приказати замкнути коршму; до сего кождий війт в інтересї добра громади має не

Нїмецький цїсар Вільгельм II.

тільки право, але тепер і обовязок. В буднї дни треба обмежити продаж горячих напоїв на одну або дві години денно, заказуючи при тім строго висиджуваня по коршмах і шинках. Опірних Жидів арендарів треба примірно карати і доносити на них до староства і до суду.

При тім є річ вказана. щоби кожда наша громада, дальше читальнї, товариства (приміром кружки і філії „Сїльського Господаря“), заряди шкіл, уряди парохіяльні. а навіть приватні люди вносили петиції (просьби) до свого староства і до намісництва в Бялій з домаганєм заказу продажи горячих напоїв в якій небудь формі, або що найменше значного обмеженя сеї продажи. Ту примірои для нашого правительства повинні служити Москалі, котрі в добре зрозумілім інтересї заказали продажи горячих напоїв. Доброго можна навчити ся і від ворога.

Така загальна аґітация за заказом продажи горячих напоїв або що найменше за дуже значним її обмеженєм мусить вінчати ся корисним успіхом, як се стало ся вже в богородчанськім повітї, де староство на просьбу філії „Сїльського Господаря“ значно обмежило продаж горячих напоїв, грозячи при тім відповідними карами коршмарям і відбираючи запомоги тим, котрі запивають ся, або вручаючи їх иншим членам родини.

Рівнож і наша парляментарна репрезентація в імя добра цїлого нашого народу повинна чим скорше поробити заходи для усуненя страшного лиха, виєднуючи зі свого боку у правительства заказ, або що найменше велике обмеженє в продажи горячих напоїв по селах і місточках.

А до наших людий кличемо ще раз: схаменїть ся, будьте люди, — бо лихо вам буде!

Лист з Волинї.

Один з наших військових, котрі тепер стоять постоєм в занятих нашими війсками частях Волинї, так описує відносини на Волинї:

Рівночасно хочу дещо написати шановній редакциї з Волинї про наших селян й їх відносини. Полоса між Стояновом, Уговом, Доросином, Порском меншим і більшим, Падалївкою, Сокулем, Хойновом, Озерами — се дрібні бідні господарства, що повстали з парцеляцій, переведених польськими переважно й московськими дїдичами. Майже всї ті господарі не є властителями, тільки парцелянти або банки, а господарі платять чиншове. Поля не дуже врожайні, але кращі, ніж у польських губерніях, бо нема таких пісків. Лїсів богато, так само озер, долин. Розвинена сильно годівля худоби та пчільництво. Податки разом усї зраховарі, не менші від галицьких, — з тою ріжницею, що в Галичинї є школи, шпиталї, дороги, почти й зелїзницї, а тут сего нема. Неграмотних у кождім селї є 80 душ на 100. Сам народ не злий, тільки в темряві, — добродушний і звичайно перевисшає, не вважаючи на темноту, звичайного, галицького сватка, — спритний, понятливий, релїґійний. Коли розмовляв я про се з багатьома людьми та з ріжних сторін, переконав ся, що не загасла в них свідомість, що були колись греко-католицькими унїятами, що звуть ся „Малоросами“, що була колись славна, велика, самостійна Україна, що мали своїх князїв, королів, гетьманів, — про се знають на підставі оповідань батьків і дїдів. Одначе ті історичні спомини неясні, помішані, бо, як казали менї, не мають анї книжок, анї нікого, хто їм се пояснив би докладно а в школах про се не вчать. Коли одначе стрічав я села мішані з латинниками та православними, то стрічав тут страшну ворожнечу і ненависть. Українцїв називають ті другі Москалями, показують на них, що вони нам вороги, — а коли прийде до сварки, то Малороси латинникам кажуть відкрито: „Та й ти, братїку, був таким самим Москалем. як і я тільки перейшов на латинське. Таж, бачиш, не вмієш навіть говорити по польськи, а балакаєш по нашому“. „Нас, пане, переводили на дві сторони, два пекла ми пережили, однї нам обіцяли золоті грамоти в хатї на стїнї

вивісити (себто православним), а другі „рожанцє" й що будемо мати своє королівство (себто Поляки)".

По всіх селах, де тільки був двір, то переважно польські дідичі — а на иншім становищи московський урядник — тому або польський або московський дідич мав вплив на нашого мужика та з него зробив диволяда: ані Москаль ані Поляк, ані то Українець, одначе в засаді зістав ся добродушний і тужливий за колишньою свободою Українець-Малорос. Колиб тут перед війною хоч трохи було нашої праці — то зовсім иньший настрій були-б ми тут найшли. Се приклад на Поляках. Яка ріжниця між околицею Петрикова, Келєц, Люблина, Радомя, Красника й Замостя і т. д. Вкінці наших Малоросів-Українців вважають тут за одно з Москалями, хоч я, будучи при ріжних урядових справах, чув, як селяни як свідки зізнавали по українськи й називали себе Українцями-Малоросами, а не Москалями, хорони Боже. Матірна мова чиста, українська, — тільки денеде вплітають деякі московські слова.

Домові уладженя се все нагадує українські звичайні — які наші люди звикли бачити тільки в українськім театрі. Образи прикрашені квітами, вишивками, ручниками, мисниками. Стрій, як у жінок, так і мущин, — що бє в очи — се вишиванки та сіраки, сиві шапки, а тепер уже накинені декуди московські кашкети. Коли живе ся серед тих людий, то забуваєть ся зовсім, що находиш ся на чужині, а наче між своїми, тільки недостає товариств „Просвіти" і инших.

Настрій до нас не злий, тільки Москалі, відступаючи, страшили людий немилосердно, що союзні армії будуть їх мордувати, обтинати руки, ноги, носи, жінкам груди, й намовляли їх, аби палили свої господарства та з ними втікали; одначе були салдати, що потихо радили їм зоставати ся, втікти хвилево в ліс, а коли союзні армії надійдуть, то з довірєм до них відносити ся.

В одним селі оповідали люди навіть, що московські салдати обходили ся з ними жорстоко, рабували, підпалювали пасіки й забирали худобу не платячи, ані квітуючи, а „ваші салдати й пани офіцири все платять тай обходять ся з нами дуже чемно, — а на війні не обійдеть ся також без прикрости, бо-ж се війна".

Що український нарід у тих сторонах ворожо настроєний до Москалів й їм не сприяє, то доказ, що маса Малоросів утікло з московських рядів, зостали ся дома, по лісах й союзні армії їх не силою забрали, але вони, ті втікачі, зостали ся добровільно, як се показало ся при їх „голошенях і заявах, коли їх списувано й відставлено в глибину краю. Не було також прикладів — я ані одного не знаю — зради зі сторони людий. Противно, ручити хотіли своїм житєм і майном, щоб зостати ся дома. З нашої сторони як найбільше треба пояснень для союзних геройських армій, що се не Москалі, а діти наших давних предків славної й могутньої України, що проляли кров за свободу на сході против кровопійчого царату та московського ладу. Дальше, щоб так само, як і Поляки, пояснювати, організувати й будити нарід до праці та против його відвічного ворога Москви.

Отсе мої враженя та спостереженя на здобутих союзниками українських областях (В с в У).

Жертвуйте книжки для полонених.

Союз визволення України поновлює свій поклик до українського громадянства в справі жертв книжками та грішми для полонених земляків з російської армії.

Від довшого часу Союз визволення України, о стільки міг і на скільки міг, закуповував українську літературу для поширеня серед полонених, а крім того видав власним накладом сотні тисяч примірників ріжних книжок. Але тепер як закуплені книжки, так і власні виданя на вичерпаню, засобів на дальше видане нема, а попит на рідну книжку серед полонених щораз зростає і Союз не може заспокоїти всіх, хто до него о се звертає ся.

Не потребуємо тут говорити, якої великої ваги є справа — ширенє корисної національної лєктури серед полонених — російських Українців?

І не сумніваємо ся, що українська громада зрозуміє се, та щедрими жертвами допоможе Союзови підтримати розпочату з великим накладом праці та гроша роботу національного освідомленя своїх земляків.

Богато в краю знайде ся інтелігентних родин, які не доповнюють правильно родинних бібліотек, але мають богато ріжнородних книжок і моглиб для доброї справи пожертвувати сї припадкові збори. Не мало є в краю і громадських організацій, як читальні „Просвіти", Січи, Соколи, які свої маленькі бібліотеки, без особливої для себе шкоди, а з користю для національної справи, моглиб відступити для полонених. Але богато книжок треба купити й на се потрібні гроші. Тут знову громадські організації, а особливо священство, скорше ніж хто инший, можуть прийти з помочию.

Найбільша є потреба в творах красного письменства, особливо за повним Кобзарем кождий полонений добиваєть ся. Дуже потрібні виданя з історичної области, з окрема популярні історії Аркаса та Грушевського. Є також великий попит на виданя з господарства, політичної економії, кооперації. Дуже потрібні такі періодичні виданя, як „Літературно-науковий Вістник", „Світло" і пр. Виключені від поширеня є виданя друковані галицькою етимольогією. Виданя, друковані російськоюярижкою, можуть бути.

Посилки в книжках і грошах адресувати до адміністрації „Вістника Союза визволеня України", Wien, VIII, Josefstädterstrasse 79, I. 19, з дописком: „для полонених". Виказ жертв містить ся в „Вістнику".

Світова війна.

Війна з Росією.

Як було до предвидження і про що сей час доніс звіт нашого генерального штабу, Москалі одержавши доброго прочуханця в часі новорічної битви на буковинсько-галицькім фронті, зачали стягати на бесарабську границю нові резерви, щоби розпочати на ново бій. По короткій перерві, сей бій роспочав ся в околици Раранча і Топоровець на Буковині і треває по нинішний день, але мимо нечуваних жертв Москалям не вдало ся заняти ні одного нашого становища. Великі стоси московських трупів перед нашими засіками з дроту є наглядним доказом, що всі зусиля Москалів продерти наші лінії, скінчили ся для них повним погромом. Своєї офензиви (наступу) на галицький і волинський фронт Москалі не виконують і на тих фронтах панує тепер зглядний спокій, ідуть хиба бої менших відділів. Дальше на північ від Припети по Ригу, де ділають головно німецькі війска, іде дальше звичайна позиційна війна.

Війна з Італією

Італійці дальше острілюють ріжні точки нашого фронту — як доси без успіху для себе і Італійці і доси не заняли наших становищ. Головно в околиці горицького примістка під Ославією ішли завзяті бої і ту вдало ся нашим військам опанувати часть ворожих становищ, при чім взяли там в полон около тисячу двіста Італійців, в тім 45 італійських офіцирів і здобули 2 машинові кріси. Живою була і діяльність наших літаків, котрі обкинули бомбами ріжні італійські місцевости.

Війна на Балкані.

В послідні м числі *Свободи* донесли ми про капітуляцію (здачу) Чорногори і про те, що чорногорський король Микита просив о заперестанє ворожих кроків і о навязанє мирових переговорів. В послідних днях король Микита змикитив, виїхав зі своїм двором і більшостю свого правительства до Італії, а звідси до Франції до міста Ліону, заявляючи в Італії і в Франції, що він зірвав переговори з австро-угорською командою і що війну при помочи решток своїх військ буде вести аж до послідного жовніра і що добровільно не здасть ніколи своєї держави. З його сторони був се мабудь тільки викрут для змиленя очий Франції, Англії, Італії і Росії; король Микита має великі гроші в англійських банках і здає ся, з обави о ті гроші король Микита ніби то зірвав переговори і виїхав до Франції, де вже знаходить ся його зять сербський король Петро зі своїм правительством. Тимчасом в Чорногорі остав син короля Микити князь Мірко з трема міністрами і справді вів дальше переговори з нашою командою. Відділи чорногорського війска по найбільшій части зовсім добровільно складали оруже, при чім і людність цивільна не ставила також ніякого опору. Розоружуванє і окупація (занятє) Чорногори іде без перешкод дальше вперед і в короткім часі наші війска займуть цілу Чорногору. Наші війска посунули ся вже в Албанію (новоутворена мала балканська держава на полудне від Чорногори) і заняли албанське місто Скутарі (Скодру) над Адрийським морем, та ідуть дальше в Албанію в полудневім напрямі, де злучать ся в Болгарами, котрі з заходу прут до полудневої Албанії і стоять вже недалеко прибережного албанського міста Вальони. В полудневій Албанії стояли італійські війска, котрі тепер, боячи ся оточення зі сторони Австрійців і Волгар, чим скорше з рештками сербського війска опускають Албанію. Очищенє Албанії від Італійців може мати сей наслідок, що Французи і Англійці без більшого опору опустять Солунь і в сей спосіб на Балкані війна скінчить ся повним погромом наших противників.

Під Дарданелями

вже від довшого часу панує спокій і англійські та французькі воєнні кораблі обмежили ся тільки до замкнення вїзду до дарданельського проливу.

на Кавказі

не стало ся в послідні м тиждни нічого замітного.

В Мезопотамії

ідуть дальше бої між Турками і Англійцями. Турецькі війска побили там кількакратно Англійців і замкнули англійську дивізію в Кут-ель-Амарі. Англійські проби відсічи не вдали ся і тепер сильно укріплена Кут-ель-Амара знаходить ся перед упадком.

На заході

на французько-бельгійській границі треває в дальшім тягу звичайна позиційна війна; замітніших подій не було.

Низше подаємо звіти австро-угорського і німецького генерального штабу від 19. до 26. січня включно.

Комунікат австро-угорського штабу.

Війна з Росією.

(19|1). Вчерашний день минув спокійно. Нині досвіта розгоріла ся нова битва над границею на схід від Чернівців під Топорівцями й Бояном. Ворог знов виводив у бій численні відділи в деяких місцях виконав чотири атаки один за другим. Одначе хоробрі оборонці скрізь його відперли. Зрештою не стало ся нічого нового.

(20|1). Нова битва на границі Бесарабії стала ще завзятійша. Крім атаків, про які вже донесено вчера і які відбували ся всї на зорі, наші хоробрі війска, а передовсім будапештенська дивізія гонведів, аж до полудня майже що години в ріжних місцях між Топорівцями і Бояном мусїли відпирати завзяті наступи переважаючих сил. Серед бою ворог кілька разів вдер ся до наших ровів, але все відперто його в рукопашнім бою — один раз світлим протинаступом полків гонведів ч. 6 і 30, — причім поносив він тяжкі втрати. Терен, положений перед нашими укріпленями, вистелений московськими трупами. В области боїв окремих батальонів начислено 800—1.000 поляглих Москалів.

Инші фронти армії Пфлянцера-Бальтіна були цілий день в сильнім огни московських гармат. Також на сусіднім фронті на північи східної Галичини вела ся коротка гарматна боротьба.

(21|1). Вражінє великих втрат, які поніс ворог 19. с. м в боях під Топорівцями й Бояном, примусило його до перерви в боротьбі. Як тут, так і на всіх инших частях північно-східного фронту поза гарматними боями, які вели ся в пі(с)ступах часу, порівнуючи панував супокій.

Московська ескадра самолетів перелітала над тереном на полудневий схід від Бережан і кинула бомби, які не зробили шкоди.

(22|1). Вчера на цілім північно - східнім фронті йшли гарматні бої. Під Берестинами на Волини наші війска відперли вивідні відділи. Нині рано ворог знов розпочав атаки на части нашого бесарабського фронту. Ми їх відперли.

(23/1). На горбі Довжок, на північ від Бояна над Прутом перед учера вечером ми висадили мінами московський рів. Із залоги 300 людий лише кількох можна було добути живих.

В ночи з учера на нині війска наші в тім самім просторі виперли ворога з одного його шанця.

На півн. захід від Устечка один із уладжених нами примістків є від довшого часу предметом численних російських наступів. Майже що дня приходить до рукопашних боїв. Хоробрі оборонці відпирають усі наступи.

На полудне від Дубна ворог нині рано по сильнім артилєрійськім підготовленю насту пив проти наших становищ.

(24|1). Нічого нового.

(25|1). Вчера знов ріжні части нашого північно-східного фронту знаходили ся в огни російських гармат. В більше місцях вивідна діяльність ворога була дуже оживлена.

(26|1) Нічого нового.

Війна з Італією.

(19|1). Відперто атаки слабших ворожих відділів під Люзерна (в Тироли) і на північ примістка Тольмайн.

(20|1). Не стало ся нічого нового.

(21|1). Вчера по полудни наші становища на шпилі і на стоках гори Коль ді Ляма стояли дві години в барабаннім огни. Також Сан Равзес (на північ від Пайтельшайн) було сильно острілюване. На инших фронтах діяльність артилєрії не виходила поза звичайну міру.

(22|1). Діяльність італійської артилєрії була вчера в кількох відтинках фронту на Побережу і в Дольомітах більше оживлена ніж останніх днів. Також місто Ріву знов острілювали з тяжких гармат.

(23|1). Коло примістка Тольмайну, в зах. части Карнійських гір і в декотрих частях тирольського фронту вели ся артилєрійські бої. В просторі Флічу відперто наступ слабшого ворожого відділу на стоці гори Ромбон.

Один з наших летунів кинув бомби на італійські магазини в Борго.

(24|1). Проби ворога, щоб наблизити ся до наших становищ у Ляфравн і пізнійший наступ від сходу на сточища Ромба відбито.

(25|1). На тирольськім фронті ворожа артилєрія острілювала місцевости Креше (в Юдикаріях) і Калєхаццо (в долині Сугана). В области горицького примістка під Ославією знов ідуть бої. Вчера вечером діяльність італійської артилєрії на фронті в Побережу була значнійша.

(26|1). В области горицького примістка наші війска в боях під Ославією опанували часть тамошних ворожих становищ. При сім дістало ся в наші руки 1.197 Італійців, між ними 45 офіцирів, і 2 машинові карабіни.

Також в кількох инших точках фронту над Сочею збільшила ся боєва діяльність. Атаки і проби наближеня Італійців до Подгори, до Монте Сан Мікеле і до наших становищ на схід ві Монфальконе ударемнено.

Наші летуни обкинули бомбами пристановища і магазини ворога в Борго і Аля.

Війна на Балкані.

(19|1). Обсаджуючи Вір-Пазар, наші війска, як доносять додатково, здобули 20 сталевих гармат.

(20|1). Не стало ся нічого нового.

(21|1). Не стало ся нічого новвго.

(22|1). Відбуваєть ся складанє оружя чорногорським війском, що є умовою наших мирових переговорів. В тій цїли австро-угорські війска, здержуючи ся від усяких ворожих кроків, розпочали похід в глиб краю. Чорногорські жовніри, де тільки зіткнуть ся з нашими відділами мають зложити оружє. Коли зроблять се без опору, можуть в своїх родинних місцевостях під відповідним наглядом віддавати ся своїм звичайним занятям. Хто ставить опір, буде примусово розоружений і відведений як полонений. Така розвязка справи, подиктована як війсковими причинами так і властивостями краю і його населеня, зможе найшвидше привернути супокій в Чорногорі, від довгих літ навіщеній війною. В тім дусї повідомлено начальну горногорську команду.

(23|1). Відбуваєть ся далі складанє зброї Чорногорцями. В богатьох місцях країни зложено зброю. На північно-східнім фронті Чорногори в останніх днях здало ся звиш 1.500 Сербів.

Війска наші обсадили адрійські пристани Антіварі і Дульчінію.

(24|1) Вчера вечером занято Скутарі. Кілька тисяч Сербів, котрі творили місцеву залогу, подалось взад, не вдаючись в боротьбу. В полудневім напрямі увійшли австро-угорські війска вчера в ночи до Ніксіча, Данілограда і Подгоріци. Розоруженє країни відбуваєть ся доси без тертя. В поодиноких точках відділи чорногорських війск, не ждучи появи наших війск, зложили вже ранїйше зброю, щоб могти вернути ся до своїх рідних сторін. В инших місцевостях більшість розоружених воліла дістатись в полон, ніж вернути до дому, коли їм се позволено. Людність скрізь витає наші війска приязно. Переступства, які доконались в Пардії, спинили ся з появою першого австро угорського відділу.

(25|1). Розоружованє чорногорського війска як доси так і на далі відбуваєть ся без перешкод. Де появляють ся наші війска, чорногорські відділи під командою своїх офіцирів без надуми складають оружє. Богато відділів з околиць, яких ми ще не обсадили, зголосило в наших передних сторожий готовість зложеня оружя.

В Скутарі здобули ми 12 гармат, 500 карабінів, два машинові карабіни.

Всякі відомости з ворожого табору про нові бої в Чорногорі в пустою видумкою. Потверджуєть ся, що король опустив свій край і війско. Не можна ще докладно сказати, в чиїх руках знаходить ся тепер фактична державна власть, але се з огляду на війсковий вислід чорногорської кампанії не має ніякого значіня.

(26|1). Переговори про зложенє оружя чорногорського війска підписали вчера о 6. год. вечером повновласники чорногорського правительства. Розоружуванє відбуваєть ся без трудностий; розширено його також на повіти Колясін і Андрієвіца.

Звіти німецького ґенерального штабу.

На сході.

(19|1). Нічого нового. Німецькі летучі ескадри заатакували ворожі магазинові склади і летничу стацію в Тернополи.

(20|2). Гарматні бої і перепалки передних сторожий в кількох місцях фронту.

(21|1). На фронті між Пишком і Чорторийском легко відперто атаки слабих московських відділів.

(22|1). Під Сморгонем і Динабургом ішли гарматні бої.

(23|1). Положенє незмінене.

(24|1). На північ від Двиньска сильний огонь ворожої артилєрії.

(25|1). Російські атаки в ріжних місцях легко відперто.

На полудневім сході.

(19|1). Положенє незмінене.

(20|1). Нічого нового.

(21|1). Нічого нового.

(22|1). Нічого нового.

(23|1). Звіт нічого не згадує.

(24|1). Ворожа ескадра летунів, котра зняла ся в повітрє на грецькій области, закинула бомбами Монастир, при чім кілька осіб убито і ранено.

(25|1). Нічого нового.

(26|1). Не стало ся нічого нового.

На заході.

(19|1) На фронті Ізери дрібний німецький відділ ударив на ворожі рови і здобув 1 машиновий кріс. На фронті на захід від Ліль аж до полудня від Сом по обох боках жива мінова діяльність. В ночи ворожі летуни кинули бомби на Мец. Доси донесено тільки про матеріяльні шкоди. Ворожий літак упав над раном на полудневий захід від Тіокур. З 2 летунів, які були на нім, один згинув.

(20|1). Англійці вчера вечером при ужитю димячих бомб заатакували наші становища на північ від Фрелінгієн на широті кількохсот метрів. Ворога тідперто, він поніс великі втрати.

Ворожа артилєрія острілювала пляново церков у Лен.

Німецький літак зістрилив під Турейнг(?) зпосеред ворожої ескадри англійський боєвий біплян з двома машиновими крісами.

Над Ізерою огонь наших оборонних гармат примусив осісти на ворожій лінії ворожий літак, який ми опісля знищили огнем наших гармат.

Вчера в ночи обкинули ми бомбами війскові уряджена в Нансї.

(21|1). Не стало ся нічого важного.

(22|1). На побудневий схід від Іперн знищили ми міною ворожий рів на просторі 70 метрів. Ворог без успіху острілював наші становища між Мозелею й Вогезами, а також деякі місцевости за нашим фронтом.

(23|1). Під Нювіль (на північ від Арра) війска наші по успішнім висадженю міни захопили передне становище ворога на ширині 250 м. і піймали 71 Французів. В Аргонах після короткої боротьби ґранатами ручними ми обсадили кусник ворожого рова. Війскові уладженя на схід від Бельфор обкинено бомбами.

(26|1). Не стало ся нічого нового.

(24|1). Оживлена діяльність артилєрії і летунів по обох сторонах. Ворожа ескадра літаків обкинула бомбами Мец. Одна з бомб впала на палату епископа, инша на подвірє лазарету. Дві цивільні особи вбиті, вісім ранених. Один ворожий літак у воздушній боротьбі зістрілено, а його летунів полонено. Наші летуни обкинули бомбами дворець, війскові заведеня, після чого у воздушній боротьбі з ворожими літаками взяли верх.

(25|1). В Фляндрії наша артилєрія сильно острілювала ворожі становища. Патрулї, які в окремих місцях вдерли ся до знищених стрілами ворожих ровів, стверднли, що ворог мав великі втрати. Полонили вони кількох людий, здобули 4 метавки мін. Вежу Темпляріїв і катедру в Нюпорт, які творили добрі обсерваційні точки для ворога, звалено. На схід від Невіль наші війска по успішнім ужитю розсаджуючих мін заатакували части передних французьких ровів, здобути 3 машинові карабіни і полонили 100 людий. Кількакратні проби ворожих контратаків на здобуті позиції не вийшли поза марні початки. Тільки сміливійші одиниці вийшли зі своїх ровів. Їх вистріляно.

Німецькі летничі ескадри заатакували війскові уряджена в Нансї, тамошне поле злетів і фабрики в Басерат. Французький біплян коло Сен Бенуа (на північний захід

від Тіоку разом др)в летунами впав неушкоджений в наші руки.

(26|1). Французи старали ся численними протинаступами відзискати рови, забрані їм на схід від Невіль. За кождим разом відперто їх, кілька разів у рукопашнім бою. Розсаджуючі терен міни, ужиті Французами, засипали на малім просторі наш рів. Коло горба 285, на північний схід від Шаляд, обсадили ми зроблену вибухом міни яму, зломивши атак ворога.

Самолети маринарки атакували військові урядженя ворога коло Ля Пан, а самолети нашої сухопутної армії заатакували зелізничі будівлї в Льо, на полудневий захід від Діксмід, і в Бетін.

Зі світа.

Росія.

В Росії що раз більше кругів бачить безвиглядність для Росії в теперішній світовій війні і тому що раз більше ширить ся думка про потребу заключеня мира з осередними державами—Австро-Угорщиною і Німеччиною. В більших російських містах відбувають ся манїфестації (публичні заяви) за миром. Така велика манїфестація за миром відбула ся в Москві 9 січня 1916 (26 старого стиля грудня 1915) підчас різдвяних свят в тамошнім студентськім товаристві. Головним бесідником був відомий моськовський письменник Арцибашев. Між слухачами був один бувший мінїстер і великий князь Константин, який належить до противників сеї війни і тому на бажанє бувшого начального вожда великого князя Миколи Миколаєвича не одержав у сїй війнї нїякої військової команди. Арцибашев говорив про великі жертви крови, які приносить російській нарід у сїй війнї для чужих цїлий. Задача Росії старати ся о розвиток своїх азійських посїлостий, а не прилучувати до себе краї, які культурою перевисшають Росію. Росія првинна жити з Німеччиною взгоді, вимінюючи взаїмно між собою матеріяльні й духові добра, як се було перед війною. Російські письменники й фільософи все знаходили зрозуминє і признанє в Німеччинї. Натомість скріпленє Англії не лежить в інтересї Росії.

Італїя.

Італїйські невдачі на воєннім фронті викликують що раз більше негодованє на теперішне правительство Саляндри (президент мінїстрів) і Сонніна (мінїстер заграничних справ), котрі своєю політикою довели до теперішної неудачної війни з Австро-Угорщиною. З тої як раз причини — як се доносять зі Швайцарії — правительство Саляндри хоче уступити і зробити місце иншим мінїстрам. Властне в звязи з сим стоїть поворот італїйського короля Імануїла з фронту до Риму. За причини уступленя подають: ріжниці поглядів серед членів кабінету, невдачу воєнної позички, острий спір з Англією і невдоволенє в краю; далї занятє Ловчена, капітуляцію Чорногори і небезпеку австро - угорської офензиви на італїйськім фронті. Президентом мінїстрів мав би стати Люцшаті. Робітнича (соціялїстична) партія в Італії, котра все була проти війни з Австро-Угорщиною — розвиває сильну агітацію за миром. Недавно відбув ся в Больонії з'їзд відпоручників італїйських соціялїстичних організацій, на котрім голова з'їзду зложив заяву, що всї соціялїсти протестують проти війни. Заяву приняв з'їзд гучними оплесками.

Китай.

Ми вже писали, що велику китайську (хінську) державу, котра від кількох років була републикою, рішено знова перемінити на цїсарство з теперішним президентом Юаншікаєм як цїсарем на чолї. Тимчасом китайське правительство рішило справу проголошеня зміни републики на цїсарство відложити на пізнїйше. Японський посол в Пекінї (столиця Китаю) повідомив своє правительство, що китайське правительство урядово оголошує відложенє утворення монархії, бо внутрішні розрухи вимагають зміни первісного пляну, по якому монархія мала бути проголошена з початком лютого. Реченця, до якого справу відкладаєть ся, не означено. Урядників на провінції повідомлено про відложенє. Причиною відложеня мало були се, що в Пекінї відкрито заговір на житє Юаншікая. Заговірники підложили в палатї бомби й вибухові матеріяли, щоби через висадженє її в воздух Юаншікай знайшов смерть. Переведено богато арештовань між противниками Юаншікая.

Дописи з краю.

Жовква. *Стан жовківського повіту перед війною. Москвофіли і Українці. Арештованє москвофїлів. Московська господарка в повіті. Арештованє Українців. Московська прихильність до Поляків. Аґітація за православєм. Читальні Качковского і „Голосъ Народа". Утеча москвофілів. Вилюдненє повіту. Теперішний стан. Сільська адмінїстрація в польських руках. Наша інтелїґенція. Початок відновленя нашої орґанізації. Потреба більшої праці. Поширенє „Свободи" в москвофільських селах.*

Жовківський пов'т належав до найбільше закацапщених повітів в цілій Галичині. Причина сего була та, що перемиська конситорія, де все аж до послідних днів верховодили москвофільські канонїки, при помочи

Український січовий стрілець складає вінок на гробі німецького жовніра в селї Рогізно в самбірськім повіті.

польських дідичів впихала найбільше завзятих москвофільських священиків, котрі зі свого боку піддержували москвофільство серед народу. Дальшою причиною було і се, що 25 літ мешкав в Жовкві один з давнїйших провідників москвофільства в краю, адвокат д-р Михайло Король, котрий як довголїтний посол, член повітової ради і т. д. мав впливи в повіті і не допускав в повіті до української організації.

Від яких 10 літ, а з окрема в трех послїдних роках, українство що раз більше стало зискувати на значінь, забираючи москвофілам цїлі села і вкорінюючи ся навіть в страшенно запамороченій кацапством Куликівщині. Москвофільський табор розбив ся на двоє. Майже всї селяни і більшість москвофільських священиків були так званими новокурсниками і при виборах попирали редактора „Прикарпатской Руси" Семена Лабенского. При д-рі Королї остало всего двох чи трех священиків (вони тепер повтїкали до Росії) і жмінка селян, так що д-р Король по москвофільських селах не мав вже нїякого опертя. В послїдних двох роках д-р Король що раз більше відбивав ся від москвофілів, аж остаточно зірвав з ними зовсім, вступаючи в члени українського соймового клюбу, але мимо того не брав участи в місцевих українських організаціях. Львівські москвофільські провідники (Лабенский, Гецев і инші) безнастанно приїздажли до деяких громад — особливо в Куликівщині, але помимо їх зусиль москвофільство зачало погасати і ми вже в повіті були сильнїйші як вони.

З вибухом війни почали ся арештованя виднїйших москвофілів. Арештовано о. Теодора Крушинського з Боянця, о. Петра Дуркота з Добрусина, о. Евгена Хиляка з Мервич, о. Романа Кокотайла з Туринки, о. Савина Кмицикевича зі Сулимова та ще декого і цїлий ряд селян. Богато з поміж виднїйших москвофілів як о. Йосиф Пелех зі Желдця, (о. Володимир Ольшанський з Честинь, о. Теодор Козак з Колодна і инші священики і світські) жовхівське старосто не арештувало, про що повоєнна історія потрафить дещо сказати. Військові власти арештовали також і д-ра Короля, але на вставленє намісника Коритовського у ґенерала Колошварія, за якийсь час пустили його на волю і д-р Король виїхав до Відня, де пробуває доси.

Прийшли Москалї і наші москвофіли, особливо інтеліґенти, давай з ними до нагінки проти Українців. Тому що в жовківськім повіті остало дуже богато москвофілів, які сейчас дали Москалям списи Українців і жадали їх увязненя, розпочала ся страшна нагінка на Українців, найбільша, яка взагалї була в Галичині. Начальник жовківського уїзду Зубов і його оба помічники Кониський і Муранович розпочали сейчас арештованя Українців. Арештовано о. Володимира Гоцького з Колоденця (його довший час держали в жовківськім арешті, а опісля вивезли в Сибір), о. Алексевича з Батятич, о. Константина Грушкевича з Куликова, учителя з Боємця, академика Струницького з Желдця, міщанина Степана Породька з Куликова, селян Босака і Родя з Мервич і богато виднїйших селян Українців з Бутин і инших громад, котрі брали участь в українських організаціях. Арештованями кермував москвофільський академик Лозинський, родом з Куликова, котрий в часї московського наїзду був товмачем (переводчіком) при уїзднім начальстві в Жовкві, а опісля „удрал" з Москалями. Жовківські арешти були все переповнені Українцями, так що бували дни, коли арештанти не мали де сїсти і весь час мусїли в казнях стояти.

Инакше Москалї поступали з Поляками, а навіть з Жидами. Серед Поляків не переводили нїяких ревізий нї арештовань, ішли їм всюди під лад, оголошеня давали по польськи і по московськи, а навіть війшли в близші політичні відносини з ними. Поляки дуже скоро погодили ся з московським наїздом, польські священики брали участь в парадних принятях архиепископа Евлогія і своєю присутностію підчас православних церковних парад підносили в очах народу значінє агітації за православєм. Про політичне поведенє Поляків підчас московського наїзду знають добре наші власти і тепер цїлий ряд Поляків з жовківського повіту потягнено до карної відвічальности за ріжні політичні злочини.

Сейчас з приходом московських адмінїстраційних властий розпочала ся аґітація за переходом на православє, котра в жовківськім повіті мала найбільші успіхи зі всїх повітів в Галичині, бо ту були селяни, які здавна забігали до москвофільських провідників у Львові і до львівської православної церкви, та ходили на відпусти (за пашпортами!) до недалекого Почаєва. На аґітацію з'їхав в повіт сам головний аґітатор за православєм волинський архієпископ Евлогій (сей, що перед війною виховував в Житомири в своїм духовнім семінари православних батюшків для Галичини з поміж галицької москвофільської молодїжи) в товаристві висших військових і урядників. В падолисті 1914 р. був він на місії в Жовтанцях, а опісля в Куликові, витаєм процесіями, польським духовенством і нашими москвофільським священиками. Місії закінчили ся „присоединенієм" москвофільських сіл до православя (Жовтанці, Боянець, Туринка, Гребінці, Сулитмів, Куликів, Звертів, Колоденце, — а по части і в кількох инших). В повіті осїло кількох московських батюшків, котрі на місци переняли дальшу аґітацію за православєм. Нашим українським священикам здебільша заборонено відправляти богослуженя.

В звязи з православною аґітацією ішла аґітація за відновленєм читалень Качковского,

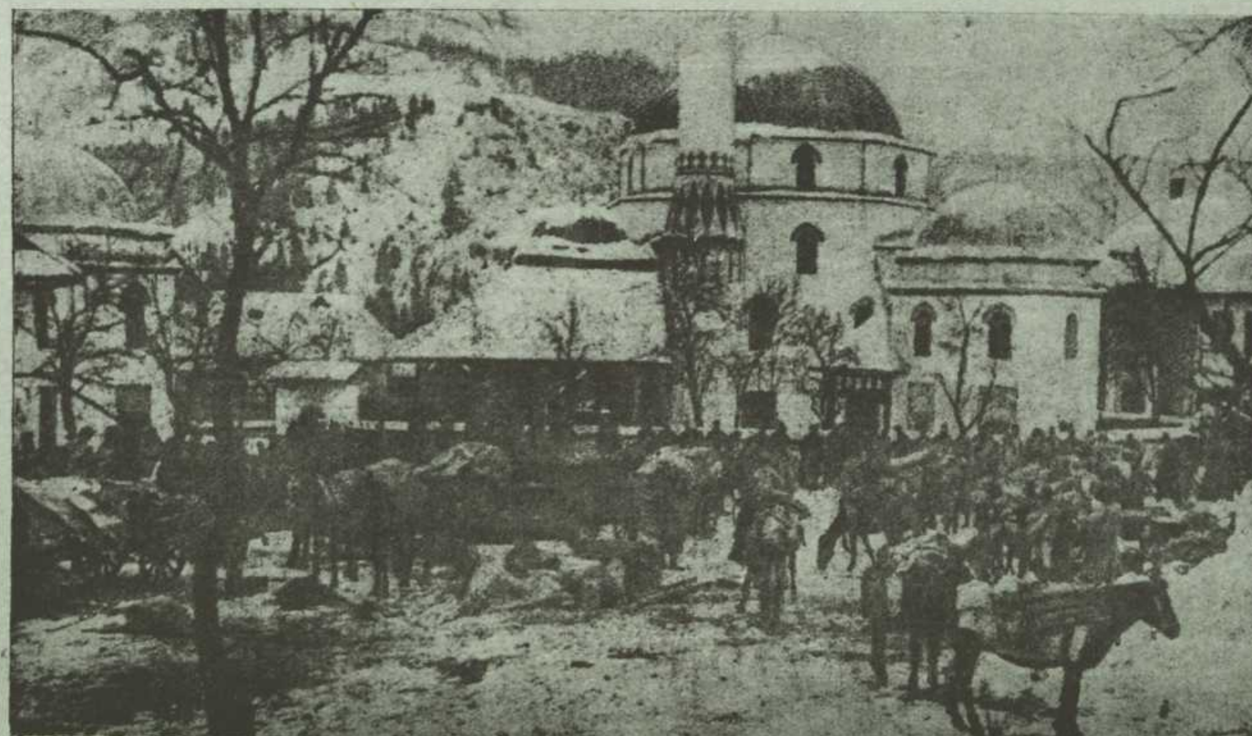
примкнених нашими властями з початком серпня 1914 р. Отворено з великою парадою читальні Качковского в Жовтанцях, Сулимові Куликові і в кількох инших громадах, на котрі з'їзджали москвофільські агітатори зі Львова, православні батюшки і москвофільські священики з повіту. Рівночасно розкидувано між селян при помочи начальства москвофільський „Голосъ Народа“, котрий з початком грудня 1914 р. почав на ново виходити у Львові і за головну ціль поставив собі підриванє унії, агітацію за православєм і поборюванє українства. До сіл вернуло значне число австрійських полонених (москвофілів), котрих московські військові власти пустили домів на жаданє москвофільського Народного Савєту у Львові і вони піддержували дальше москвофільську агітацію по селах. Управа громад опинила ся здебільша в руках ряних москвофілів, котрі нашим людям робили всякі пакости, як приміром війт з Куликова Дзьобало зі своїм секретарем Дмитром Лозинським, так що наші люди московське пованє згадують з найбільшим острахом. Селянам дали ся в знаки московські реквізиції, головно худоби, за котру платили дуже мало, звичайно 30 до 40 рублів за штуку, котра нині варта тисяч корон.

По проломі під Горлицями Москалі розпустили між народом поголоску, що прийдуть „германці“, будуть жінкам відрізувати груди, а всіх хлопів за покотом вішати. Се проголосили селянам православні батюшки, взиваючи їх до утечі до Росії, та обіцюючи їм земельні наділи і великі достатки в Росії; до утечі взивав раз враз і „Голосъ Народа“, та московські власти.

Зворохобили ся москвофільські селяни і гурмами стали покидати свої господарства, забираючи з собою худобу і домашні знаряди. Православні батюшки зрабували церкви, при котрих були установлені, з церковної утвари, забираючи до Росії фелони, чаші, цінніші хрести та церковні книги, а місцями навіть церковні дзвони. Головна утеча припала на половину червня 1915 р., коли німецька армія (Баварці) випирали Москалів з Жовківщини. Опустошили цілі села, з Жовтанець втікло 379 родин, з Куликова 365 родин, з Туринки майже всі (остало щось 6 родин), богато з Боянця, Суминова, Звертова, Зіболок і инших москвофільських громад; з українських сіл — як всюди в краю — люди до Росії не втікали. Вивтікали і деякі москвофільські священики, як о. Пелех зі Желдця, о. Ольшанський з Честинь і москвофільські студенти. Взагалі виїхало з Жовківщини до Росії понад десять тисячів людий (найбільше з цілого краю).

В жовківськім політичнім повіті було після переписи 1910 р. на 75 громад (з того 58 громад з абсолютною більшостію греко-католиків, 3 громади зі зглядною більшостію греко-католиків, 12 громад з абсолютною більшостію римо-католиків, 1 громада зі зглядною більшостію жидівською і 1 громада з абсолютною більшостію протестантскою) — 99.654 душ, з того 72.777 греко-католиків, 16,875 римо-католиків, 9.520 Жидів і 482 инших (протестантів), то тепер безпосередно по війні число греко-католиків в жовківськім повіті значно (більше менше о одну пяту часть) упаде, що є рівнозначне зі скріпленєм відносного числа Поляків і їх впливів в повіті. Втікачів селян вернуло доси дуже мало — решта загибає в Росії.

Ту ще згадаємо, що як раз в Жовківщині започатковано основуванє московських церковно парафіяльних шкіл, яким дав почавток архиєпископ Евлогій, а удержував святійший синод з Петрограду; тими школами опікував зя опісля шкільний інспектор з Волини о. Т. Казновський. Такі московські школи були в Жовтанцях, Куликові і Гребінцях (чи в инших громадах, поки що не знаємо), а вчили в них або бувші москвофіли учителі і учительки, або жінки московських батюшків. Пожитку з тих шкіл нарід, звісно, не мав найменшого. З початком осени 1915 р. мали завести в Жовківщині більше число московських церковно-парафіяльних народних шкіл, але сему „чесному“ намірови перешкодило прогнанє Москалів.

В'їзд наших війск до міста Плєвлє в Чорногорі.

який знаменитий ґешефт зробили на війні Жиди — инші народи потерпіли, а Жиди на війні тільки скріпили ся, поросли в силу, та заховали ся майже всі до одного. — В більшій части громад з уряду поусувано давнійший громадський заряд, але замість управу віддати в певні руки Українців, поіменовано війтами самих Поляків, які, хоч є їх звичайно тільки жмінка в громаді, стоять на чолі українських громад. Урядованє всюди по польськи, оголошеня тільки в польській і німецькій мові. Населенє жовківського повіту бажає собі контролі місцевих урядів зі сторони ексцеленції ґенерала Колярда, бо строга контроля змусить

шанувати права української народности в українськім повіті.

Жовківщина від війни на загал потерпіла не значно. Спалених сіл нема, спалено тільки около 300 нумерів в Куликові (середина міста), по части в Мостах великих, а по деяких селах згоріли хиба поодинокі доми. Коний і худоби в повіті дуже мало, забрала все реквізиція. Голоду в повіті не буде, населенє має поживу (барабольї),

З українських інтеліґентів деякі виїхали перед московським наїздом, решта остала на місци. Страшною смертию погиб в початках війни о. Лев Набак з Нагорець як одна з неповинних жертв теперішної війни. Тепер наші інтеліґенти майже всі вернули домів і за почином о. Осипа Мариновича з Любелі розпочали відновлюванє наших організацій. Відновлено філію „Сільського Господаря“, а дня 11. грудня 1915 р. відбула ся в Жовкві довірочна нарада української інтеліґенції Жовківщини. На сих зборах обговорено наше теперішне положенє в повіті, непошанованє прав нашої мови, установлюванє Поляків начальниками українських громад, боротьбу з пянством, ширеним Жидами, поширюванє української свідомости між народом, тепер головно при помочи *Свободи*. На внесенє о. Мариновича рішено візвати всіх наших інтеліґентів в повіті, щоби всіми силами старали ся ширити *Свободу* і з'єднувати її нових передплатників, особливо там, де перед війною були москвофільські газети. Сей зазив має вже свої наслідки і по москвофільських селах *Свобода* справді що раз більше поширює ся.

На сих зборах вибрано депутацію до управителя староства п. Рада (староста Ретінґер недавно помер), котра представила йому наші домаганя в области языковій, шкільній (народні школи з дуже малими виїмками в руках польських учителів і учительок), господарській і запомоговій. Управитель староства прирік усунути неправильности, на що ми надармо ждемо аж доси. В повіті потреба дуже сильної праці з нашого боку і се повинні зрозуміти наші інтеліґенти — і коли на разі утруднена організаційна робота, то їх найбільшим обовязком ширити між народом одиноку тепер українську народну газету „*Свободу*.

Стрілецька стежа.

(З листів українського стрільця до редакції „Свободи“.)

Сумно-тужно шуміли ялиці на збочу „Високого верха“. Шуміли і рушали своїми всезеленими вітями, начеб старали ся розігнати страшну темряву-мраку, що покрила довкола верхи.

Під ялицями лежала стежа (патруля) українських січових стрільців, а кілька кроків в заді спочивала ціла сотня. Кождий спав як убитий по тяжкім, довгім, цілонічнім марші. Стежа, з багнетами на крісах вдивляла ся пильно в непрозору пітьму і хоч сама змучена берегла своїх товаришів.

Гробова тишина... Лише в віддалі чути глухий тупіт коний. Наша стежа пильно надслухувала..

— Хтось іде — сказав півголосом десятник. — Чи не козацька патруля?

— Е, ні! Се наші! — відказав „професор“, улюблений товариш-гуморист. Козаки тепер спять. Таж і вони не з зеліза — воркотів сам до себе „професор“, поправляючи ся на вогкій, шатром застеленій землі.

Тимчасом тупіт коний приближав ся. Чути було навіть, як форкали зіпрілі коні.

— Хто іде?—спитав чуйний сотник, підкрадаючи ся від сторони спячих товаришів з витягненим револьвером.

— Не знати! Здасть ся наші! А впрочім — відповів байдужно десятник, вдивляючи ся пильно в сторону, з котрої за кілька хвилин покажуть ся наші або — вороги.

І справді незадовго можна було розріжнити вже великі тіни. Зближали ся вони все близше.

І ось побачили ми вже перед собою чудовий образ. Кождому з нас здавало ся, що се сон а не ява. Пятьнайцять до двайцять кроків від нас їхала на вороних група наших давних запорожців... На переді в сивій шапці, з довгими, козацькими вусами — атаман. За ним — товариство. Як у дітий гарні, невинні лиця. У високих, чорних шапках, в шараварах, зі списами. Їдуть мовчки, позакурювавши люльки. На переді атаман, за ним два козаки а дальше решта товариства. Очи атамана пильно вдивляють ся в пітьму. Прочі їдуть байдужно — вони безпечні, їх житє в руках атамана...

— Стій! Хто іде?! — проніс ся нараз грімкий голос десятника. — Кидай оружє!

Тихо... Козацька стежа стала мов закаменіла. Кінь атамана вмить сбернув ся. Розніс ся тихий але різкий приказ: „Завертай, братец!...“ Втім грюкнув вистріл — один — другий — третий. Се наша стежа, укрита між ялицями, післала оловяного бобу „землякам-визволенцям“ на пращанє... Упав один козак, другий, а третий скочив з коня—ранений.

Козацька стежа помало гинула з наших очий. Одного козака ще добре видко. Грюкнув вистріл „професора“... Поцілений кінь „станув дуба“ і відтак повалив ся на землю, придивлюючи собою козака.

Наша стежа вибігла зпоміж ялиць, а пан „професор“ перший побіг ратувати земляка.

Тимчасом ціла сотня збудила ся зі смачного але короткого сну. Сотник зарядив збірку („Vergatterung“). Ішли ми до К., де мали дістати харч і нові прикази. З нами пішли і полонені козаки — два ранені і один високий, вродливий брат наш, свідомий Кубанець.

— — — — — — — — — — — —

Наша сотня спочивала в К. Та не довго спочивала. За двнайцять годин мали ми рушити дальше. Розложили ми огонь і гріли ся. На середині, на колоді, сидів полонений Кубанець. Пречудний молодець козак. Молоденький, з палкими, чорними очима, з вродливим, козацьким носом. Наші хлопці засипували його ріжними питанями.

— А чи знаєте ви, що се Україна — Українець?

— А чомуж би я не знав, коли і я Українець — відповів козак.

— А чи любите ви свойого царя — спитав хтось.

— Як хто.. Та якже не любити свойого царя? Ви любите свойого, ми свойого...

— А чомуж головно козаки такі вірні цареви?

— Бо козаки здавна, з діда-прадіда вірні... Колись були вони вірні нашій славній Україні, нині — цареви... Колись таксамо билися і давали житє за свою Україну, нині - за царя... Тепер такий світ... А до того несвідомість наших братів, темнота на Україні — головно давнійшими „годами“ — доволі змосковщила наших козаків. Та є поміж нами і свідомі, що добре знають, чиї вони діти... Одначе — на жаль — таких менше — говорив розгорячившись наш закордонний брат.

— А заспівайте яку гарну нашу українську пісню — просили наші хлопці.

— Добре, заспіваю, братця. — Встав з колоди, подумав, засумував, вдивив ся в далекий простір, а сльози так і покотили ся з його блискучих, карих очий... Здіймив з голови шапку, обтер сльози і гарним тенором, з початку з тиха, відтак щораз сильнійше і знов тихо відспівав отсю безконечно сумну пісоньку:

Видиш, брате мій,
Товаришу мій!...
Відлітають сірим шнуром
Журавлі в вирій...

Кличуть — кру, кру, кру,
В чужині умру..
Заки море перелечу —
Крилонька зітру...

Мерехтить в очах
Безконечний шлях...
Гине-гине в сірій мраці
Слід по журавлях...

Чути — кру, кру, кру,
В чужині умру...
Заки море перелечу —
Крилонька зітру..
Крилонька зітру...

Тужна-жалібна пісонька невимовно подобала ся стрільцям. Один з них попросив, щоби Кубанець вписав дещо до його памятника. Він вписав:

„Храброму Украінскому Січовому Стрільцу — *С. Кор... нко.*“

— А чому ви плакали, співаючи? — спитав хтось цікавійший а гурту.

— Якже не заплакати? Коли лише на вас гляну, то так і заплачу — говорив козак. — Заплачу, бо пригадаю собі, що ви ті молоденькі борці за волю України, ті українські січові стрільці, про котрих слава по всій Україні лунала... У вас-жеж такі серця, така душа як і в мене, як і у прочих свідомих моїх братів... А ми-ж мусимо у себе стріляти!... Та, се війна!... Прийде час — і він вже мабуть недалеко — коли вернеть ся назад славна козаччина і наші козаки будуть знова вірні своїй Україні як колись були... Та, поки-що мусимо ще терпіти — ждати...

Сі слова „російського“ козака викликали у наших стрільців величезне вражінє...

За кілька годин сотня рушила дальше але без козака - Кубанця. Та його слова і дальше кождому з нас лунали у вухах..

„Той час недалекий але поки-що мусимо терпіти — ждати...“ *А. Ба... k.*

Розширене воєнної чинитьби до 55. року житя.

В пятницю 21 січня 1916 в обох державах монархії оголошено законні постанови, якими обовязок особистої воєнної чинитьби, обмежений доси до 50 року житя, буде розширений до 55 року житя, так що до військової служби будуть мусїли рокувати мущини аж до 55 року житя. Те розширене стало ся конечне, бо через дальші покликаня до служби з оружєм осіб обовязаних до воєнної чинитьби, а саме через утворенє нових категорій загального ополченя, вийшла потреба постарати ся о доповненє.

В нових постановах подбано про те, щоб інтереси покликаних осіб були в великій мірі узгляднені і щоби військові вимоги були рівномірно розділені. Передовсім особи, покликані до чинитьби в віці понад 50 літ, можуть бути ужиті тільки в межах австрійських країв поза областю армії в поли і то без перерви тільки на час 6 тижнів. Нове покликанє тих осіб до служби може наступити аж по 1 до 2 місячній перерві. Рівномірний розділ запоручує те, що законні постанови застерігають покликанє виключно міністерства краєвої оборони. Місцеве обмеженє ужитя покликаних осіб поза областю армії в поли допускає ужитє обовязаних до служби тільки в тих частях австрійської области, де адміністрацийна політична власть не віддана під військову команду, себто в тих частях, що лежать поза тіснійшою і ширшою воєнною областю.

Стверджене, що в осіб, покликаних до особистої військової чинитьби, зобовязанє не кінчить ся з хвилею осягненя установленої границї віку, але в реченци, в якім на підставі закона про воєнні чинитьби зникає обовязок до воєнної чинитьби на основі загального оголошеня, відповідає вже давнійше признаній засаді що-до повненя служби в загальнім ополченю, як також опираєть ся на досвіді, що безпроволочне звільненє тих обовязаних, які осягнули границю віку, з технічних причин не дасть ся перевести.

Огсе цїсарське розпорядженє в Австрії, як також такий самий закон на Угорщині, обовязують тільки підчас веденої тепер війни.

НОВИНКИ.

День уродин німецького Цїсаря. В четвер 27. січня 1916 р. припала 57-літня річниця уродин німецького Цїсаря Вільгельма II., яку в Німеччині і в Австро-Угорщині святковано дуже урочисто. Того дня відбуло ся у Львові святочне богослуженє в протестантській церкві, на котре явили ся відпоручники військових і цивільних властий і проживаючі у Львові Німці; були також відпоручники Народного Комітету як нашої найвисшої краєвої політичної організації — посол д-р Сидір Голубович, секретар Народного Комітету і редактор „Свободи“ д-р Степан Баран і редактор „Діла“ п. Василь Панейко. По богослуженю явили ся відпоручники військових і цивільних властий та всїх трех капітул (греко-католицьку митрополичу капітулу заступали офіціял о. Білецький і крилошанин о. Войнаровський) у німецького генерального конзуля п. Гайнцого, щоби в його руки зложити желанє для німецького Цїсаря. Явила ся також у генерального конзуля п. Гайнцого депутація Народного Комітету (д-р Голубович, д-р Баран і п. Панейко) і її іменем промовив посол др. Голубович, висказуючи найсердечнійші желаня великому німецькому Володареви іменем українського народу Галичини, котрий майже одинокий зі славянських народів свою будучність опер тісно на союз з Австро-Угорщиною і Німеччиною і в опертю на сей союз бачить здійсненє своїх національних стремлінь. До желань цілого німецького світа прилучають ся нині горячі желаня і українського народу: щоби Всемогучий наділив великого німецького Цїсаря крiпкою силою на довгі і довгі літа і дав Йому спромогу завершити успішно теперішну світову війну з належною користю для осередних держав і для добра поневоленого українського народу!

З Народного Комітету. В суботу дня 15 січня 1916 відбули ся у Львові наради Тіснійшого Народного Комітету під проводом голови д-ра Костя Левицько о. Наради розпочав голова д-р Кость Левицький звітом про наше теперішне положенє і про заходи нашої парляментарної репрезентації у начальних військових і цивільних властий в цїли корисного полагодженя ріжних наших біжучих справ, як неменше в справі корисного рішеня загальної української справи в Австрії і в занятих українських землях. Обговорено також справу основаня українського университету у Львові і порішено візвати свою президію, щоби дальше без упину робила заходи у правительства в цїли безпроволочного основаня українського университету у Львові. Опісля обговорено цїлий ряд справ організацийних, як справу основаня у Львові делєґації Загальної Української Ради та справу оживленя повітових організацій нашого сторонництва, котрі з причини війни в великій більшости заснітили ся і під ся переломову хвилю не проявляють діяльности. На внесенє д-ра Степана Барана рішено ще раз візвати публично наших організаторів по повітах і мужів довіря нашого сторонництва, щоби вони як найскорійше приступили до відновленя повітових організацій нашого сторонництва в краю, боронили прав нашого народу перед місцевими властями і про можливі надужитя доносили нашим начальним організаціям. Перебіг нарад Народного Комітету був дуже поважний і в нарадах взяли живу участь всї учасники.

Дар папи для Українців. Папа римський Венедикт XIV жертвував для австрійських Українців, які потерпіли від війни, десять тисячів корон. Віденський нунцій кардинал граф Скапареллї казав вислати ту суму на руки гр.-кат. епископа Хомишина в Станиславові, котрий тепер є одиноким греко католицьким епископом в Галичині, бо митрополита Шептицького вивезли Москалї, а перемиський епископ Чехович помер підчас московського наїзду.

Галицькі українські священики в Росії. Після урядових відомостий знаходить ся тепер в Росії около 40 греко - католицьких українських священиків з Галичини, яких вивезли російські власти. Кількох вислано на Сибір, инші живуть в европейській Росії. Всї остають під військовим наглядом.

Українцї латинники на Сибірі. Поляки від давна змагають до того, щоби усіх Українців латинського обряду вважати Поляками, і зачисляють до Поляків не тільки римо-католиків Українців у східній Галичині, але й на Холмщині і Волині. Тим вартнїйша замітка Ігната Р. Собєщанского в петербурськім „Głos-i Polsk-im“, що признає істнованє Українців-латинників на Сибірі, де на сто пятьдесять тисячів усіх римо католиків половина припадає на Лотишів, Литвинів, Українцїв і Німців.

Патріотизм українського полку. Заходами полевого курата 58 (станиславівського) полку піхоти о. Михайла Прокурата зложили українські жовніри сего полку складку в сумі 1.613 К. 70 с., котру о. Прокурат зложив на книжочку вкладкову Краєвого Союза Кредитового у Львові, складаючи її в руки президента д-ра Костя Левицького як бувшого члена сего полку з признанєм вшанованя памяти митрополита Шептицького зглядно для иншої народної цїли, яку вскаже д-р Кость

Левицький. Станиславівський полк піхоти ч. 58 рекрутуєть ся з повітів: Станиславів, Надвірна, Богородчани, Товмач і Бучач і по свому національному складу є полком український. Патріотична жертволюбивість сего полку заслугує на повне признанє.

Патріотизм наших селян. На заходи о. декана Кипріяна Ясеницького, пароха з Жовтанець повіт Жовква, зложили жовтанецькі селяни і селянки квоту 213 Корон 22 сот., 9 штук полотна, 41 штук мужеських сорочок і около 40 кільограмів льну. Сю жертву патріотичної української громади переслано до команди ц. і к. резервового шпиталю ч. 3 у Львові, за що ц. і к. команда міста Львова письмом з дня 29 грудня 1915 подякувала на руки о. Кипріяна Ясеницького жертводавцям, доносячи при тім що жертви розділено між хорих і ранених жовнірів. Сю жертвенність мешканців Жовтанець належить піднести тим більше, що як раз Жовтанці були перед війною головним огнищем москвофільства в Жовківщині, звідки до Росії дало ся замани ти аж 379 родин. Тепер люди приходять там до розуму, радо читають і передплачують *Свободу*, переконавши ся наглядно про цїли москвофільства. Таку складку, як се зробив о. декан Ясеницький в Жовтанцях, належало би започаткувати і у всїх инших наших громадах, а з окрема давнїйше москвофільських, бо при сїй нагоді найлїпше ширити патріотизм і українську народну свідомість та зби рати від селян і селянок гроші на передплату *Свободи*. Жертви належить відставляти до найблизших військових шпиталїв, повідомляючи про се своє старосто і намістництво в Бялій.

Голос українського вояка. (Лист до редакції *Свободи*). Менї вдало ся на корот кий час дїстати відпустку (урльоп) до дому. Не згадував би я про се, колиби події, які я бачив і про які довідав ся, не мучили мене. А то бачите, там в поли наші полки в обороні вітчини і рідної країни завзято бють ся, проганяючи наїздника туди, звідки прийшов, а тут, на очищеній з московського наїзду нашій землї, зачинає гордо підниматись наш давний противник. Як перед війною так і тепер, заводить ся всюди по всїх урядах польську мову,

учителї-Поляки

ведуть по школах (серед української дїтвори) звісну роботу, яку вели перед війною. Зразу я думав, що добре є, збирати всякі подібні події й надужитя та відповідно їх використати. Пізнїйше прийшов я до переконаня, що самим тільки збиранєм й подаванєм подій лихови не зарадить ся. По моїй думцї треба всюди свідомих своєї задачі і сильних робітників народних жовнїрів. Так як наші слав ні полки прогнали московський наїзд, так само на увільненій нашій землї мусять постати полки наших народних робітників, та не гаючи часу і не нарікаючи на воєнне лихолїтє, взяти ся до освідомлюючої праці. Нинї — кожда свідомійша одиниця, що остала дома, мусить в міру своїх сил робити на рідною роботу. Курси для неграмотних — се якраз на часї! І законом не зборонене і кождий потрафить. Заки вернуть ся з війни чоловіки, нехай жінки вміють прочитати рідне письмо! А вже кождий (так чоловік чи жінка) повинен стати предплатниками *Свободи*, одикої тепер заступниці селянських інтересів. В ній знайде не тільки відомости про нинїшну велику війну, але й цікаві статї з політичного та господарського житя і всякі добрі поради. *К*

Стрілецьке свято на селї. Нужда вбиває людий! — каже чужа пословиця, та в нас воно противно. Наших людий, на котрих війна лишає кроваве пятно, нужда, біда та горе, ще більше підносять і освідомляють. Навіть в так грізних хвилях не забувають вони за свої пекучі потреби. От й село Теляче, повіт Підгайці, положене майже під самою боєвою лінїєю, святкувало 19. грудня 1915 р. свято стрільців. В церкві відправив о. Литинський та о. Гайдукевич Службу Божу на інтенцію визволеня галицького Поділя з московського ярма, та панахиду по погибших українських січових стрільцях. Отець Гайдукевич своєю горячою промовою приневолив людий до ревного плачу. Присутні були чужі офіцири військового шпиталю, що стоїть постоєм в селї. На Різдво зібрали гazди 254 К. на українських січових стрільців і 187 К. 75 с. на Червоний Хрест. До сего причинили ся головно о. Гайдукевич та начальник громади Теодор Чорновус і Іван Бойко. Честь і слава нашим правдивим громадянам, що в тяжких часах не забувають за своїх молодих соколів, котрі в молоденькім вікі зірвали ся до лету. Від них заплата — то пожертвованє найдорозшого молодого житя! Грядуче поколїнє осудить дїла одних і других!

Жертви на українських січових стрільців. Заряд громади Тустановичі повіт Дрогобич надіслав до управи збірної станиці українських січових стрільців у Львові ухвалену недавно підмогу для українських січових стрільців в сумі трийцять тисячів К., а громада Губичі пов. Дрогобич чотири тисячі корон. Гроші вложено на біжучий рахунок в Земельнім Банку гіпотечнім у Львові. Се патріотичне і горожанське дїло зарядів і прибічних рад обох славних громад є доказом признаня за геройські подвиги українського січового стрілецтва, яке в обороні держави, рідного краю і українського народу приносить найкращу жертву — кров і житє. Українське стрілецтво більше дїлами чим словами дякує достойним жертводавцям і виконавцям повисших хвал шановних зарядів обох громад за сесю цінну уважливість для него. Кромі сего прислав на адресу д ра Степана Барана на ту саму цїль о. Колтунюк, завідатель парохії Крукеничі повіт Мостиска, складку крукеницьких громадян в квоті 90 корон.

Жертви львівського повіту на добродїйні цїли. В львівськім повітї зложили мешканцї повіту, переважно з селянських кругів, на третю пять і пів процентову австрійську позичку воєнну в готівці в ц. к. старостві на загальну квоту 221.490 Корон, а в книжочках кас ощадности і вальорах на 28.141 Кор. 37 сот. Надто зложили за посередництвом кас райфайзенівських дві громади, іменно Семенівка 68.710 Кор. а Зубжа 20 000 Кор. Крім сего зложили мешканцї тутешнього повіту жертви для жовнїрів стоячих в поли, а іменно: 1) на ялинку, теплу одїж, отемнілих жовнїрів і бранців воєнних в Росії, в загальний сумі 14.853 Кор. 53 сот. 2) на річ товариства „Червоного Хреста“ 2.074 Кор. 72 сот. 3) на польські легіони 1.068 Кор. 70 сот. 4) на українських січових стрільців 612 Кор. 5) на приют для сиріт ім. митрополита гр. Андрія Шептицького 150 К. Готівку під 1) переслано чеком за посередництвом уряду почтових кас ощадности у Відни урядови опіки воєнної у Відни, а під 2), 3), 4) і 5) відносним товариствам і комітетам рівнож за повисшим посередництвом. Взявши під увагу, що львівський повіт в наслїдок ворожого наїзду богато потерпів, належить піднести з особлившим признанєм його патріотичну дїяльність в повисшім напрямі, а то зі сторони цїлого населеня без ріжниці народности і обряду, сей повіт заслуговує, як також особисту дїяльність в тім напрямі душпастирів, управителїв шкіл і начальників громад. З приводу патріотичної жертволюбивости мешканців львівського повіту висказали так ц. к. президія намістництва, як і ц. і к. команда другої армії повне признанє на руки радника намістництва п. Бєсєдецького, як керманича повіту.

Покликанє до служби ополченців рр. 1868 і 1869. Дня 26 січня появило ся обовязуюче оголошенє, на підставі котрого всї, що уродили ся в році 1868 і 1869, а котрих признано при переглядї здібними до оружної служби, будуть візвані явити ся дня 21. лютого 1916 р. в вписаний на їх легітимацїйний картї ц. і к. доповняючій команді, зглядно в ц. к. повітовій доповняючій команді краєвої оборони, а зглядно краєвих стрільців, Військова управа має намір також і тих ополченців, подібно як се зробила з уроженими в лїтах 1865, 1866 і 1867, ужити до служби в краю і в области етапів аж до дальшого зарядженя та в сей спосіб заступити ними ті особи, що там тепер находять ся, а надають ся до служби на фронтї.

Українські квітки на побір воєнного додатку для родин змобілізованих можна набути по цїнї 30 сот. за десять примірників, за попереднім надісланєм гроший (також почтовими марками) в канцелярії товариства „Просвіта“, Львів, ринок ч. 10. — На почтову пересилку десяти примірників долучити 10 сот.

В справі увільнень від служби в ополченю. Міністерство краєвої оборони подає до відома: 1) Поданя о увільненє від служби в ополченю, коли воно лежить в публичнім інтересї, належить вносити до ц. к. староств; особисті відносини можуть бути підставою до увільненя лиш в надзвичайних случаях, стверджених урядово понад всякий сумнїв. 2) Фірми, яким повірено військові доставы, мають вносити поданя о увільненє занятої в себе служби до міністерства війни. — 3) Всї поданя о увільненє внесені безпосередно до міністерства краєвої оборони, як також просьби о короткі відпустки для осіб, що остають в активній військовій службі, внесені помилкою до міністерства краєвої оборони замість до відповідної військової команди, вкінци й телеграфічні понаглюваня в справі таких подань і просьб будуть полишені без відповіди.

Увільнюванє полонених з Польського Королївства. Доносять з Люблина: На внесенє воєнного генерал-губернаторства в Люблинї, поручило міністерство війни пустити до місць замешканя якусь скількість полонених польської народности, які перед війною мешкали стало на лївім березї Висли. Тим розпорядком має ся звернути численним родинам головні сили їх удерженя а многим околицям хлїборобів і робігників, передовсїм занятих в торговлї і промислї. На разї постановлено увільнити з полону 1.000 осіб неганенного поведеня, але під услівєм, що всї вони вернуть до своїх місць і занять. Коли досвід покаже, що таке увільненє може бути для держави нешкідливе, наступлять дальші увільненя.

Судові справи Галичан в Росії. Московські часописи доносять, що московський воєнно окружний суд перебрав цїлий ряд судових справ проти галицьких горожан з часу, коли Галичина була зайнята російськими військами. Обжалованi передержувались спершу у Львові і звідси вивезли їх до Київа, де київський військовий суд мав розглянути їх справу. Одначе міністер війни передав справи московському судови і зарядив відставити обжалованих до Москви. Дня 22. грудня 1915 р. відбула ся вже перша „галицька справа“ проти селянки Оценевич і селянина Герца, яких обжаловано о крадїж корови. Обжалованих галицьких селян суд в Москві увільнив.

Перший балканський поїзд з Берлїна на Дрезден, Відень, Білгород, Софію до Царгороду відійшов дня 15. січня 1916. При відїздї з Берлїна богато осіб було на двірци, підносячи оклики та повіваючи хустками. В Дрезденї, куди поїзд прийшов в 9 год. 45 м. рано, привитала його не тільки публика, але також король, який всїв до поїзду і відбув дорогу до Течена, Вечером обі части балканського поїзду прибули до Відня: одна з Мінхена, на західний, друга з Берлїна, на північний дворець. Полученє для дальшої дороги наступило на північім двірци. Тут явили ся представники властий, між иншими також австрійський міністер залїзниць.

Двайцять вісїм вагонів мила без властителя. З Моравської Острави на Моравії доносять, що з 40 вагонів мила, укритих галицькими купцями на час висших цїн, а сконфіскованих правительством, тілько 12 вагонів знайшло своїх властителїв. Властителї 28 вагонів мила волять не зголошуватись, боячи ся судової відвічальности.

Увільнюванє учителїв зі служби поза фронтом. Угорський міністер просьвіти Беля Янковіч в порозуміню з угорським міністром краєвої оборони зарядив, що учителї й професори, нездібні до фронтової служби, придїлені до помічної служби, мають бути безпроволочно увільнені і відіслані на становище свого званя. Рівночасно міністер просвіти заявив, що на будуче не думає узглядн ювати реклямовань учителїв-резервістів, анї вишколених вже військово ополченців.

Пиво з кукурудзи. Війна навчила виробу многих нових річий. І так тепер доносять, що в долїшно-австрийських броварах за-для недостачі ячменю роблять ся проби виробу пива з кукурудзи. В половинї січня сего року має розпочатись варенє такого пива в швехатськім броварі, коло Відня.

Оповістки.

— **В справі зголошуваня воєнних шкід.** Ц. к. старосто у Львові письмом з 15 січня 1916 ч. 1460/16 подає до відома слїдуюче оголошенє:

Команди оперуючих армій є передовсім заняті важними операційними, так що нежливе є для них переведенє забираючих час доходжень на місци що до домагань за чинитьби або шкоди воєнні, тому то зголошуване до них сего рода домагань лише проволікає доходженя.

Тому в ціли приспішеня справи розслідженя і виплати домагань за воєнні чинитьбі, як також розсліджуваня воєнних шкід належить поступати, як понисше подаєть ся:

I. Всякі домаганя о винагороду або відшкодованє, підпадаючі під закон про воєнні чинитьби належить в случаях; коли виплати відносний відділ війска або власть військова при або безперечно по реквізиції самі від себе не довершили, зголошувати на приписаних друках по думці § 33. закона про воєнні чинитьби у властивої зверхности громадської, котра, по переведеню потрібних доходжень (переслуханю свідків, заприсяжних оцінителів і т. и.) акти пренложить повітовій власти політичній.

Потрібних друків належить зажадати від даної зверхности громадської або ц. к. староства, котрі їх зголошуючому видадуть безплатно.

II. Домаганя, які повстали в наслідок воєнних шкід, о скільки не перезисшили квоти 1.000 К. (дрібнійші) належить зголошувати устно у властивої зверхности громадської, котра зарядить вписанє поданих через зголошуючого дат у відносні позиції збірного формуляра „Д“ (на зголошеня менших шкід воєнних), а опісля сі формулярі предложить ц. к. староству.

II. Домаганя за більші (понад 1.000 К.) воєнні шкоди належить зголошувати на приписаних формулярах зголошень (А, Б, Ц), котрі можна одержати безплатно в ц. к. старостві, найдальше до кінця марта с. р. до властивої повітової власти політичної.

†

ПОМЕРЛИ.

Д-р Лесь Мартович, український письменник, помер в селі Погариску равського повіту, де по витертю московського наїзду був комісарем для контролі збіжа. Похорони відбули ся при участи місцевого населеня і довколичної інтелігенції як духовної так світської, а також гуртка полонених російських жовнїрів Українців, які свому управителеви і просвітителеви віддали останню прислугу. В. И. П.! Про діяльність Покійного як українського письменника, звісного нашим селянам з його творів (приміром „Смертельна справа“) напишемо обширнійше в слідуючім числї.

Жертви.

По відправленю поминального богослуженя в церкві в Снятині дня 8 і 12 грудня м. р. за поляглих У. С. С., зібрано на коляду дня У. С. С. в поле квоту 335 К.; Громада Дидьова пов. Турка зложила квоту 88 кор. з якої половину призначено на коляду для У. С. С. а другу половину для українських жовнїрів в армії; Громадяне села Зіболки пов. Жовква зложила на коляду У. С. С. квоту 104 К. 60 с.; В громаді Опака пов. Дрогобич зложено 100 К. на коляду У. С. С. і 76 К. 40 с. для українських жовнїрів в ц. к. армії; В Ланчині пов. Богородчани зібрана на загальні потреби У. С. С. квоту 500 К.; В Мужиловичах пов. Мостиска зложено на коляду У. С. С. 60 К.; В Довгомостисках пов. Мостиска зложено 50 К. на захист ім. митр. Шептицького, 50 К. на коляду У. С. С.; В громаді Гуменець, Воля Райнова і Чаплі пов. Самбір зложено на коляду У. С. С. 36 К.; В Карлові пов. Снятин по відправленю поминального богослуженя за поляглих У. С. С. зібрано на потреби У. С. С. квоту 30 К.; В Конючах пов. Бережани зложено на коляду У. С. С. 43 К., для положених в Росії 43 К. і на коляду жовнїрів в армії зложено в ц. к. Старостві 43 К.; Молодіж села Немила пов. Радехів зложила на коляду У. С. С 17 К. 37 с.; Дальше на ту саму ціль зложили. в Звенигороді Вп. о. К. Розольский 5 К., Гринько Данилик 5 К., Микола Мох 5 К., з коляди 5 К. 80 с. — Разом 20 К. 80 с. Вп. о. А. Очабрук парох з Волиці 20 К.

З друкарнї „Дїла“ Львів, Ринок 10. Видавець: „Дїло“, стов. зар. з обм. пор. За редакцию відповідає: **Др. Степан Баран.**